

Brev från och till medlemmar av familjen Gjörwell, växlade åren 1780–1811 E...

Gjörwell, Carl Christoffer,

HS Ep. G 12:1

National Library
of Sweden

113
D R. E. F. Uppan Kongl. Bibliothecarien C. C. Gjörwells, till Hrn Secreteraren
C. A. J. Mandorff, dat. Normalen, Fredagen, eller på Agathons dag, d. 7 Dec. 1799.

Fördom

innehåll:

- 1) Uppringning, och Vänfkaps års omgångens ära och behof.
- 2) Vägen till Rättan och ägnet.
- 3) Hrn. Adolph Fredric redlägger sin Krona. Hrn. Gustaf III:s flera Klökhet och Kraft.
- 4) R. R. J. Skalling får kyska hela Värdet.
- 5) Hrn. Kefegarten, en Vittterhets-Lönet af första Stortalen.
- 6) Hrn. Klustrus Svetsade ibland Vinmor.
- 7) Kättingar ifrån Norrköping.

Tack, Dycke Jöhn, för Dit angenäma Besök i förgår och de mig då lämnade
Papper. Det följer af mit liffe -- och som jag så gerna mot Dig håller -- får Du här,
med ett et nytt Brev; och såsom Vänfkapsen ligger till grund både vid våra Samtal
och uti vår Brevväxling; så lär jag länge, nästan alltid, ifrån min sida väcka
föda åt den sanna och vackra Laga, som brinner på det Altare, till hvars Tjänst vi inuigt
begges våra Hjertan. När jag förenskult läser en luthörandes, således alltid från, Tante
eller Sids, lägger jag den på minnet, njuter den fast Helt, och meddelar den sedan åt
Dig, tillfrade vän!

Swad, jag nu denne gång har at förnöja, at följa Dit Hjerta med består i följande.
Hr Herder i Weimar -- lycklige Stad! som byder flera af Tysklands Smullen och lyckligare
Författare, än knapt någon annan nästan Helfva Berlin ej undantagen: ty där lefa
nu på en gång, utom denne vår Herder, Hone Destuch, Bode, Gütche, Jagemann, Wieland
och flere -- har uti et ljusst och ömt ögonblick skrivit följande Stroffe:

Auf dem vergifteten Baume der Welt, voll bitteren Früchte,
Blüht (doch) zwei Blüthen, vom Thau himmlischer Güte behauet:
Dichtung die Eine, sie labet den Geist mit Weger des Lebens;
Freundthafft die andre, sie stärket heilt und erquicket das Herz.

Ja, Bildnings-Kraften i vår Sjal, huru mycken Sälhet tillkyndar den oss ick? Det
vet Du bäst, som är fradd i de lifligaste ären och vandrar så ofta, så gerna, ibland
både ideale och finliga Skönheter. Vi ja intet vara för fränge vid de begge. Ofullt
komlighaternas Itijande från oss, jag menar: illusionen (Tjuningen) och Lördomen.
Vi behöfve en god del af dem begge för vår Sälhet; men mit egentliga Skriftermål,
rörande detta ja grundliga Hufvudstycke uti en Filosofiskt Catechet, får jag antingen
förbehålla et tillkommande Brev eller et af Geheime-Samtalen. Om det fenare, det
så fätra Guda väsendet, Vänfkapsen, blir fäckerligen ingen Strid oss emellan; ty vi
läse af den samma, vi kunne ick lefa eller vara lycklige utom den samma. Die Freundthafft
sie stärket, sie heilt, sie erquicket das Herz: Nicht wahr? Ja, beydes moralisch und algebräisch
wahr. -- Feir jag ick då härhos föga en annan Antekning, som jag för et par dagar
kastade på Pappret, för at låta dem inflyta uti et af mina första Brev. Schövärd den,
och lyder således: "En yngling, en tänkande, en kämpofull yngling forskade, jagade allestädes
efter sanning, efter fast övertygelse; han läste djupfimmiga Böcker, han redförde kunskapsdigre
hän; han saknade ick det mindre hufvet. Brott stadnade han en afton midt ibland Grafrar,
och

och under det han kassade ögat på deras Rumor, lärde en af dem honom vägen:
"Ungling! fly Löwne; varfaka hwarje Ting's egen Natur; förfaka inom Dig själf, och Du skal
alt utgrunda, alt begripa; Du skal finna visheten och dugnet". - Jag fann i morse
(D. 4 Dec) hos en franskisk Sutor, Hr Donneville, en hität lyftande Punte, jämte några
Frug af den sökande Unglingens Poed; jag har själf gåt hans omväg, jag har stiel.
klipit allena, emfann tänkande; min Själ har klipit i det mälta Gås, uti att fölla:
Tanten var således weskeligen mit eget Rön, äfwer som det Penphraf. nu är min egen-
äffkade, wärdige Ungling! Du söker Samningen; på denne wäg är huru Dig nära; på
alla andra kommer Du på afstånd, ifrån den samma. Fielat en gammal Wandringman
räcka Dig den Staf, som, ehuru fent, dock ledt honom til målet. Du kan Du skal nalkas
det samma, och blija få mycket förlyckelig". - Läs, Wälske Du, med fälla späl denna
Anteckning, märk noga på din egen förfarenhet; hvad gäller? Du gejwes mig rätt.
Ätminstone gjør Du mit Hjerta rätt: ty det wil uti och på alla wägar lyckelig Dig.

Men, jag kommer nu til andra ämnen. Jag prickar Dig et original. Utteaf af
Sæl. Konungens egen Hand til en Minnesböd öfwer sin Fader, för det Nam. af Kärlek
til sit Folk, wärlade Bronan. Jag har a tergo tillknipit den Rubrik och Annänkning,
som jag fogat til den Affskrift, hwarer jag själf behållit. Jag kallar detta förklar.
Adolf Fredrics fjärde Bädsk: ty det var samertigen hans enda Demarthe 't' etlat,
och lade grund til en lyckelig Wändning under den olyckliga ombaknings-tid, som
då rådde uti vårt Land; men säger man blija vid Samningen, så måste man dock
betänna, at detta (wotfrande) detta framtråde på store Verldt. Theatern var itke
Adolf Fredrics, utan Gustaf III. djs wete. Han hade genom sin Kasa til Norland, Salame
och Borgslagen, kört fört beredt Simona uti denne få imponerande Landwrt; här i
Skupendspaden var inom Slof och Collegier samt hos Borgesflapet alt i bästa ordning;
då Konungen, för at få Litsdag och en annan Rådskamare, förklarade uti den 1765
Wifake, sig itke länge kunna se sit Folks Nöd. - Det swalt på flera Ställen i Riket -
och at han, om Rådet ej kallade Ständerne tilhöra, ej längre kunde bära Sweriges Kona.
Denna Declaration skedde högtidligen i Rådet den 15 Dec. 1768. Deras Exaltationier,
högt beforte, omkringade den gode Konungen, och så när hade deras trängna Före
stättningar förrät honom at ändra sit Beslut, då den närwarande Kron. Prinsen
med Hand och öga fäste Konungens Sinne vid det fattade stora Beslutet, så at han
ofördröjeligen lämnade Råds-salen; hwarefter unge Gustaf i wagn for omkring til
Collegierne och Stadens Rådhus; för at notificera detta Swenska Konans få spörande,
Stötter, under belöfegande af en bifallande Menighet, en Skara den ingen tälja kunde:
för at declarera sig inactive, sedan ingen Konung mera förde ordet och Spiran. Hware för?
Rådskamaren måste utförda Litsdags-kallelson, och Adolf Fredric återtog Bronan,
samt finn den nu mindre tung, sedan Hjertat blifwit lättare. Til hela Händelsen
har jag varit et öfyna ritne. Detta ländet til uplysning af Inscriptionen och Minnes-
Staden.

floden, hvilken senare dock aldrig kom til vortestülleghet, så vida mig bekant är.
Dessa så tidiga Drog af Gustaf å ena sidan fina och sluga, å den andra starka och
genombrifande Sinne gjorde ändå intet ögonen på vederbörande vid hans eget
antråde til Regeringen; så at ingen ville se den 19 Augusti förr än den tyfste för öf-
alla förhåla Europa. Men han gaf än et Besv på den Hölthet och Triflighet, som
låg uti hans Häd, innan han freg på sin Faders Kron. En af de förämpellerna
uti den Rådskåmare, som 1765 tillfäst och nästan til fullt kullstötade den, som
tillskapades 1739, var Grefve Pehr Kalling. Han hade ståt väl hos Konung Adolf
Fredrik, i början af des Regering, som man vet var Anti-Papiniansk, och sedan 1764
erhållet fröna Gula Bandet. När samme Konung 1765 utdelte Blå-Band, bekläddes
så Grefve Axel Teyfen, hvilken, om jag rätt minnes, var yngre inom Generalitetet,
med detta No 1 ibland de tyfande Smbåterne, och Grefve Kalling förglömdes. Hvad
hände? Följande året 1766 fick Riksrådet Kalling S. Andrea-Orden ifrån Ryssland,
som också där är den första och bästa likaledes uti et Blått Band. Således kunde det
i den gäpande Hörens ögen frist hållas för vort Seraphims-Band. Nu bef jag ännu
vått i Svenska Ordens-Capitulat: om vår Excellens skulle kunna aflägga det dagliga
bruket af Svenska Gula Bandet, för at i stället bura det Rysska Blå? Då höjde Kron-
Prinsen sin öf, och eröade med sin värdalighet, sin Ståt: klokhet, sin Känsla för
Svenska Namnets Vårdighet, kort sagt med den starka för det Svenska eller ännu
hemska, ehuru til Rangen mindre, Bandets förtråde, at Beslutet såf, det Rysska Blåa
Bandet i kunde bäras oftare, än på des Ordens-Dag, och dervid har det allt sedan för-
blevit; ike heller har Grefve Kalling allt sedan fatt det Svenska Blåa Bandet, utan
är nu senior ibland Commendeurerna af Svärds-Orden. Gustaf visades således tidigt
hvad han bar i Skölden, hvad han ärnade, hvad han kunde göra, hvad man af
honom såsom Konung borde vänta. Jag kommer härvid ihog hvad Mr. Bartholomäus,
uti sin Macharid, Tom. 1, sid. 166, skrifver om den Persiske Darus: "... et comme
il étoit aussi capable d'exécuter de grand projets que de les former, il pouvoit
les suspendre, mais il ne les abandonnoit jamais - et un Souverain est encore
plus redoutable par ses qualités personnelles que par sa puissance".

Jag återfänder Dig början til dit vackra Forsök af en latyrisk Prosædologi,
til Tjenst för Neologer-ne uti Tyfsta både Stylen och Smakten; författ det vidare:
ty det är dock alltid lustigt at läsa; ehuru ike behagligt at följa. At kunna
vandra lätt på Styllor, at med förment Själlförhet idkeligen snasera på Tåken
och ibland skolen, at tro sig i den mån vara högre och starkare, som man
skriker sig ifrån Människan och Naturen. Enkelheten och Sanningen, är en för-
vänd ordning både i våra Begrepp och uti våra Känslor. Immedertid råder, såsom
Du vet, denne Smak på flere, äfven de bästa, ifsynnerhet på de oragellbundne, på
de utspärande Snitten, til och med på vår eljest så förträffelige Kösegarten,
hvilken man ingalunda får räkka Eld, Colonit och Pensel; men som ike des
mindre ofta ^{illa} ställer, ike rätt componerar och utmålar sina Tafflor.

Alt

Att är hos honom låga och Känslas, att är hos honom lifsom et Poëtiskt Chaos.
Vi äge här hos en Profäst, aldeles i hans genre. Dock jag afbruter detta ämne;
men aldrig den tillgifvenhet, hvarmed jag skal vara och finnas

Min Egen Johnd

Sanfärdige Lide Vän och Correspondent,
Gjörwell.

Postscriptum. Sedan Du gåt bort, och jag sat ensam och åt med lilla Fru Odibri, var
vårt måsta Tal-ämne om din lilla Perfor. Du lärer kunna i det närmaste veta
hvad jag åt sade, och då jag framförde din åstundad, at gjöra närmare Bekantskap
med mina Samer, så sade min Hustru, at Du var ganska välkommen. Jag har för
Dig endast omtalt hennes förträffliga Hjerta och mina oändliga Förbindelser emot
henne; men hennes Smille och Smak lärmar jag at Dig Sjelf at efterhand utbröna.
Hon torde kunna följa Dig uti lectionen af Hornerus och Vergilius: nog sagt! Därföre
är hon dock ingen Madame Sacier, hvars Snyga alltid var illa lagad, och fick den för
i Paris det Öknamnet af *bonne à la Grecque*; utan därjämte en ypperlig Skivhållare,
äfven som hon uti Sjuktjänst-vården är aldeles utan sin like. At jag lefver,
har jag, näst Gud, ingen annan at taltka för, än denna min Kära Skrift.

Ufrån Norrköping hade jag i går Bref. Den handortliga Jesuichen har där blifvit
långt med Skriftens hela Deltagande. Lilla Sora Stafvan hade ej fet tid at skriva - bevars!
Hon vil säkerligen uppfatta et anständigt Gratulations-Bref äfven min nye John, och
skickade mig barn de begga Lärjullerne tillbaka under sin Johns Couvert. Däremot
skrifver Hr Professoriden, genom hvars Hand alla Bref till min Doktor gå, uti sit svar bland annat följande:
"Mången gång har jag gratulerat mig för det Öde som hotat din Måga Bibliothek och öfver arme
syndare, som so i granskapat. Gubben *) har kint-försäljning i den öfva Byggningen,
som står här at stora Gatan i mit granskap. Oräknelige gånger har jag fört förnä
Gubben at icke hemtuga något kint från Lugentkällaren, som här har utanför Staden,
men han är envis som Döden: tror ingen skada vara gjord, lifsom hade han gjort
förbund med sjelfra Åfkan. Imidlertid äro kint-Lunnor et croande granskap för den,
som aldrig åstundat äran och öddligheten, som vinnes genom kint; och som jag nu i
springa i luften. - dycket till din nye unge vän, den älskvarde Secretar. Mandorff! Skrifts
ung Man, som utanärker sig med Smille och insigter förenade med et dygdigt Hjerta. En
sådun Vän är i alla åldrar et varrt fynd; ännu mera på alderdomen. Om hans vägar
någon gång ligga härigenom, och läder Petrus kint-mina defförinnan ej besödrat mig
till andra venden, skal det vara mig ganska kint at Personligen gjöra Herr Secretararen
Bekantkap".

*) Hr Petrus Lindahl, Grosshandlare i Norrköping och min kint Hr Joh. Nic. Lindahls
Far, en för öfrigt vordnadsvård Man